

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2018 m. birželio 21 d.¹

Byla C-337/17

**Feniks Sp. z o.o.
prieš
Azteca Products & Services SL**

(*Sąd Okręgowy w Szczecinie* (Ščecino apygardos teismas, Lenkija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė –
Jurisdikcija civilinėse ir komercinėse bylose – Specialioji jurisdikcija – Bylos, kylančios iš sutarčių –
Actio pauliana“

I. Įžanga

1. Ankstyvuojų Romos istorijos laikotarpiu kiekvienas užsienietis buvo valstybės priešas. Jis negalėjo turėti jokių teisių ar apsaugos pagal *ius civile*, kuri buvo taikoma tik Romos piliečiams². Vėliau, ypač imperijos laikotarpiu, buvo leidžiamas tam tikro lygio teisinis pliuralizmas, visų pirma nuolat besiplečiančiose imperijos provincijose. Be to, *ius civile* buvo pradėta laipsniškai taikyti ir užsieniečiams, pasitelkiant įvairius teisės institutus, pavyzdžiui, „pilietybės fikciją“³, kurią Gajus apibūdino taip: „<...> yra taikoma fikcija, jog peregrinas yra Romos pilietis, kai jis bylinėdavosi arba su juo būdavo bylinėjamasi <...> jeigu tik teisinga, kad teisė pareikšti tokį ieškinį būtų suteikta ir peregrinui <...>“⁴.

2. Bet kuriuo atveju tokį ieškinį nagrinėtų plačiai suprantamos Romos imperijos institucijos arba tai būtų daroma šių institucijų sistemoje. Politiniu požiūriu imperijoje nebuvo suverenių valstybių, tarp kurių šiuolaikiniu požiūriu (tarp vienodai suverenių teisinių sistemų) būtų galėjusi kilti teisės kolizija. Taigi, kai apie 150–125 m. pr. Kr. pretorius Paulianas bene pirmasis leido pareikšti ieškinį, kuriuo kreditorius įgijo teisę ginčyti visus skolininko veiksmus, nesąžiningai atliktus pažeidžiant kreditoriaus teises, ir kuris vėliau tapo žinomas kaip *actio pauliana*⁵, su šiuo ieškiniu susijusios jurisdikcijos klausimo paprasčiausiai nekilo.

1 Originalo kalba: anglų.

2 Žr., pvz., W. H. Rattigan „De Iure Personarum or A Treatise on the Roman Law of Persons“, Wildy & Sons, Londonas, 1873, p. 126–130, arba W. Rein „Das Römische Privatrecht und der Civilprozess bis in das erste Jahrhundert der Kaiserherrschaft“, K. F. Koehler, Leipziger, 1836, p. 47, 48 ir p. 106.

3 Žr., pvz., W. P. Sullivan „Consent in Roman Choice of Law“, *Critical Analysis of Law*, 3 t., Nr. 1, 2016, p. 165 ir 166, arba C. Aldo „Legal Pluralism in Practice“, P. J. du Plessis, C. Aldo ir K. Tuori (red.) „The Oxford Handbook of Roman Law and Society“, Oxford University Press, Oksfordas, 2016, p. 286 ir 287.

4 Gajus, *Institutiones*, 4:37 knyga: „Item civitas romana peregrino fingitur, si eo nomine agat aut cum eo agatur quo nomine nostris legibus actio constituta est, si modo iustum sit eam actionem etiam ad peregrinum extendi <...>“. Gajaus institucijos, vertimas į lietuvių kalbą: Stasys Vėlyvis, Marius Jonaitis, Vilnius, 2012 m.

5 Kaip generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer tai vaizdžiai apibūdino savo išvadoje byloje *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, 24–26 punktai).

3. 2018 metais padėtis kitokia. Lenkijos bendrovės *Feniks Sp. z o. o.*, įsteigta Ščecine (toliau – *Feniks*), ir *COLISEUM 2101 Spółka z o. o.*, taip pat įsteigta Ščecine (toliau – *COLISEUM*), sudarė sutartį dėl plėtros projekto Lenkijoje. *COLISEUM* sudarė dar kelias sutartis su subrangovais, tačiau negalėjo su jais atsiskaityti. Šiems subrangovams vietoj jos sumokėjo *Feniks*. Taigi *COLISEUM* tapo *Feniks* skolininke.

4. Vėliau *COLISEUM* pardavė Lenkijoje esantį žemės sklypą Alkoroje (Ispanija) įsteigtai bendrovei *Azteca Products & Services SL* (toliau – *Azteca*). Pardavimo kaina buvo įskaityta kaip esama *COLISEUM* skola *Azteca*.

5. *Feniks* pareiškė ieškinį *Azteca* pagal Lenkijos civilinio kodekso nuostatas, kuriose numatytas toks institutas, kaip *actio pauliana*, siekdama, kad nekilnojamojo turto pardavimas *Feniks* atžvilgiu būtų pripažintas negaliojančiu. Ieškinys buvo pareikštas *Sąd Okręgowy w Szczecinie* (Ščecino apygardos teismas), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme. Šis teismas abejoja, ar Lenkijos teismai turi tarptautinę jurisdikciją. Jo nuomone, ši jurisdikcija gali būti nustatyta tik tuo atveju, jeigu nagrinėjamas ieškinys pagal Reglamentą Nr. 1215/2012 gali būti laikomas „kylančiu iš sutarties“⁶. Priešingu atveju tarptautinė jurisdikcija bus nustatyta pagal bendrą jurisdikcijos taisyklę – atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos arba buveinės valstybėje narėje, šiuo atveju – Ispanijoje, kur yra įsteigta *Azteca*.

II. Teisinis pagrindas

A. ES teisė

6. Kadangi pagrindinė byla buvo iškelta 2016 m. liepos 11 d., *ratione temporis* taikytinas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012⁷.

7. Reglamento Nr. 1215/2012 15 ir 16 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(15) jurisdikcijos taisyklės turėtų būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai nustatoma pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą. Todėl turėtų visada galioti ši jurisdikcijos nuostata, išskyrus keletą aiškiai nustatytų atvejų, kai ginčo objektas arba šalių autonomija pateisina kitą siejamąjį kriterijų. <...>.

(16) jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą.“

8. Pagal Reglamento Nr. 1215/2012 1 straipsnio 2 dalies b punktą jis netaikomas „bankrotui, su nemokių bendrovių arba kitų juridinių asmenų likvidavimu susijusiems procesams ir panašioms byloms“.

9. Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „pagal šį reglamentą asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškiniai turi būti pareiškiami tos valstybės narės teismuose, neatsižvelgiant į šių asmenų pilietybę“.

10. 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, kitos valstybės narės teismuose ieškiniai gali būti pareiškiami tik taikant šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles“.

6 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 (OL L 351, 2012, p. 1).

7 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 (OL L 351, 2012, p. 1) 66 straipsnio 1 dalis.

11. Minėto reglamento 7 straipsnio, esančio 2 skyriaus 2 skirsnyje, 1 dalyje nurodyta: „asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas:

1. a) byloje, kylančioje iš sutarčių – atitinkamos prievolės įvykdymo vietos teismuose;;
- b) pagal šią nuostatą ir jeigu nesusitarta kitaip, atitinkamos prievolės įvykdymo vieta yra:
  - parduodant prekes – vieta valstybėje narėje, kurioje pagal sutartį prekės buvo ar turėjo būti pateiktos;
  - teikiant paslaugas – vieta valstybėje narėje, kurioje pagal sutartį paslaugos buvo arba turėjo būti suteiktos;;
- c) jeigu b punktas netaikomas, taikomas a punktas.“

B. Nacionalinė teisė

12. 1964 m. balandžio 23 d. Civilinio kodekso įstatymo (*Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 – Kodeks cywilny*, 2017 m. *Dziennik Ustaw*, 459 pozicija, toliau – Civilinis kodeksas) 527 ir paskesniuose straipsniuose reglamentuojamas institutas, kuris Lenkijos teisėje vadinamas *actio pauliana*. 527 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Jeigu dėl skolininko teisinių veiksmų, atliktų pažeidžiant kreditorių teises, trečiasis asmuo gauna turtinės naudos, kiekvienas kreditorius gali reikalauti pripažinti šį veiksmą negaliojančiu jo atžvilgiu, jeigu skolininkas veikė siekdamas pažeisti kreditorių teises, o trečiasis asmuo žinojo apie tai arba, elgdamasis pakankamai apdairiai, galėjo apie tai žinoti.

2. Skolininko teisiniai veiksmai laikomi pažeidžiančiais kreditorių teises, jeigu dėl šių veiksmų skolininkas tapo nemokus arba tapo labiau nemokus, nei buvo prieš atlikdamas veiksmą.

3. Jeigu dėl skolininko teisinių veiksmų, atliktų pažeidžiant kreditorių teises, turtinės naudos įgijo asmuo, kurį su skolininku sieja glaudūs ryšiai, daroma prielaida, jog šis asmuo žinojo, kad skolininkas veikė siekdamas pažeisti kreditorių teises.

4. Jeigu dėl skolininko teisinių veiksmų, atliktų pažeidžiant kreditorių teises, turtinės naudos įgijo įmonė, palaikanti nuolatinius ekonominius santykius su skolininku, daroma prielaida, jog ši įmonė žinojo, kad skolininkas veikė siekdamas pažeisti kreditorių teises.“

13. Pagal Civilinio kodekso 530 straipsnį „pirma pateiktų straipsnių nuostatos taikomos *mutatis mutandis* tuo atveju, kai skolininkas veikė siekdamas pažeisti būsimų kreditorių teises. Tačiau jeigu trečiasis asmuo įgijo turtinės naudos atlygintinai, kreditorius gali reikalauti pripažinti veiksmą negaliojančiu tik tuo atveju, jeigu trečiasis asmuo žinojo apie skolininko ketinimą“.

14. Civilinio kodekso 531 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Skolininko teisinis veiksmas, atliktas pažeidžiant kreditorių teises, pripažįstamas negaliojančiu pareiškiant ieškinį arba kaltinimą trečiajam asmeniui, kuris dėl šio veiksmo įgijo turtinės naudos.

2. Jei trečiasis asmuo perdavė gautą naudą, kreditorius gali pareikšti ieškinį tiesiogiai asmeniui, kuriam ši nauda atiteko, jeigu šiam asmeniui buvo žinomos aplinkybės, suteikiančios pagrindą pripažinti skolininko veiksmą negaliojančiu arba jeigu perdavimas buvo neatlygintas.“

15. Civilinio kodekso 533 straipsnyje numatyta, kad „trečiasis asmuo, kuris gavo turtinės naudos dėl skolininko teisinio veiksmo, atlikto pažeidžiant kreditorių teises, gali būti atleistas nuo pareigos patenkinti kreditoriaus reikalavimą pripažinti veiksmą negaliojančiu, jei patenkina šio kreditoriaus reikalavimą arba nurodo jo reikalavimui patenkinti pakankamą skolininko turtą“.

III. Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

16. Bendrovė *COLISEUM 2101 Sp. z o. o.* yra įsteigta Ščecine (Lenkija). Ji kaip pagrindinė rangovė sudarė sutartį su bendrove *Feniks Sp. z o. o.*, kuri taip pat įsteigta Ščecine, kaip investuotoja (toliau – ieškovė). Sutartis buvo susijusi su Gdanske (Lenkija) atliktiniais darbais. *COLISEUM* sudarė įvairių sutarčių su subrangovais, bet vėliau neįvykdė įsipareigojimų jiems visiems.

17. Pagal Lenkijos teisėje galiojančias solidariosios atsakomybės normas *Feniks* pagal sąlygines sutartis ir skolos pirkimo sutartis sumokėjo subrangovams 757 828,10 PLN *COLISEUM* skolą. Taip *Feniks* tapo *COLISEUM* kreditore iš viso dėl 1 396 495,48 PLN sumos.

18. Pagal 2012 m. sausio 30 d. Ščecine pasirašytą sutartį *COLISEUM* pardavė jai priklausiusį Ščecine esantį nekilnojamąjį turtą Alkoroje (Ispanija) įsteigtai bendrovei *Azteca Products & Services SL* (toliau – atsakovė).

19. Taip atsakovė tapo *COLISEUM* skolininke dėl 6 079 275 PLN sumos. Tuo pat metu *COLISEUM* tapo atsakovės skolininke pagal paskolos sutartis dėl 4 987 861,30 PLN sumos. Pagal dar vieną sutartį, sudarytą 2012 m. sausio 31 d. Ščecine, atsakovė ir *COLISEUM* susitarė tarpusavyje įskaityti savo reikalavimus. Taigi atsakovė privalėjo bendrovei *COLISEUM* sumokėti 1 091 413,70 PLN sumą.

20. Ieškovė laikėsi nuomonės, kad *COLISEUM* yra nemoki, kad dėl pirkimo-pardavimo sutarties jos nemokumas dar padidėjo ir kad *COLISEUM*, sudarydama šią sutartį, sąmoningai veikė pažeisdama savo esamų ir būsimų kreditorių teises.

21. Taigi 2016 m. liepos 11 d. ieškovė pareiškė ieškinį atsakovei *Sąd Okręgowy w Szczecinie* (Apygardos teismas, Ščecinas), prašydama pripažinti pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia ieškovės atžvilgiu.

22. Siekdama įrodyti šio teismo tarptautinę jurisdikciją, ieškovė rėmėsi Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 dalies a punktu. Ji pažymėjo, kad sąvoka „sprawy dotyczące umowy“ („bylose, kylančiose iš sutarčių“) turi būti aiškinama kaip susijusi su situacija, kai sutartis yra pagrindas bylai iškelti, siekiant išnagrinėti tiesiogiai su ja susijusį reikalavimą. Taip atsakovei pareikštas *actio pauliana*.

23. Atsakovė teigė, kad Lenkijos teismai neturi jurisdikcijos, ir reikalavo atmesti ieškinį. Jos nuomone, akto pripažinimas negaliojančiu nėra „byla, kylanti iš sutarčių“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 dalį. Ji taip pat manė, kad nagrinėjamam reikalavimui netaikomas joks kitas Reglamente Nr. 1215/2012 numatytas specialiosios ar išimtinės jurisdikcijos pagrindas. Atsakovės teigimu, kadangi ji įsteigta Ispanijoje, ieškinys turėtų būti pareikštas šioje valstybėje narėje, laikantis Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnyje nustatytos bendrosios taisyklės.

24. Tokiomis aplinkybėmis *Sąd Okręgowy w Szczecinie* (Apygardos teismas, Ščecinas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„a) Ar byla, iškelta pagal ieškinį pirkėjui, kurio buveinė yra vienoje iš valstybių narių, dėl kitos valstybės narės teritorijoje esančio nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutarties, kuri buvo sudaryta ir visa įvykdyta tos kitos valstybės narės teritorijoje, pripažinimo negaliojančia dėl žalos pardavėjo kreditoriams yra „byla, kylanti iš sutarties“, kaip tai suprantama pagal 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 7 straipsnio 1 punkto a papunktį?

b) Ar į pirmąjį klausimą reikia atsakyti remiantis principu *acte éclairé* atsižvelgiant į 1992 m. birželio 17 d. Sprendimą *Handte / Traitements mécano-chimiques des surfaces SA* (C-26/91, EU:C:1992:268), nepaisant to, kad jis buvo susijęs su gamintojo, negalėjusio numatyti, kam prekė bus toliau perduota ir kas galės pateikti reikalavimus dėl prekės, atsakomybe už prekės trūkumus, o norint pareikšti ieškinį pirkėjui „dėl pirkimo-pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia“, atsižvelgiant į žalą pardavėjo kreditoriams, reikalaujama, kad pirkėjas žinotų, jog teisinis sandoris (pirkimo-pardavimo sutartis) buvo sudarytas pažeidžiant kreditorių teises, todėl pirkėjas turi atsižvelgti į tai, kad pardavėjo kreditorius gali pareikšti tokį ieškinį?“

25. Rašytines pastabas pateikė ieškovė, atsakovė, Lenkijos vyriausybė, Šveicarijos Konfederacijos vyriausybė ir Komisija. Ieškovė, atsakovė, Lenkijos vyriausybė ir Komisija pateikė žodines pastabas per 2018 m. balandžio 11 d. vykusį teismo posėdį.

IV. Vertinimas

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar reikalavimas, pareiškiant *actio pauliana*, kaip numatyta Lenkijos civiliniame kodekse, gali būti laikomas „byla, kylanti iš sutarties“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1215/2015 7 straipsnio 1 dalį. Jis taip pat klausia, ar šiai situacijai taikomas Teisingumo Teismo sprendimas *Handte*⁸.

27. Abu klausimus nagrinėsiu kartu. Pirmiausia apžvelgsiu *actio pauliana* kilmę ir įvairias jo formas (A). Tada nagrinėsiu ES jurisdikcijos taisykles, susijusias su *actio pauliana*, ir paaiškinsiu, kodėl *actio pauliana* konkrečiomis šios bylos aplinkybėmis negali būti laikomas „byla, kylanti iš sutarties“ (B). Galiausiai nagrinėsiu tą patį klausimą bendrai: po kelių Teisingumo Teismo sprendimų, kuriuose buvo nurodyta, kas nelaikoma *actio pauliana*, galbūt atėjo laikas išnagrinėti klausimą, kas iš tikrųjų yra *actio pauliana*, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, ir kaip jis turėtų būti vertinamas, kalbant apie jurisdikciją (C).

A. *Actio pauliana* kilmė ir įvairiapusiškumas

28. *Actio pauliana* kilo iš romėnų teisės (1). Nors kai kurios bendros šio instituto savybės yra išlikusios iki šių dienų, iš tikrųjų valstybėse narėse yra įvairių nacionalinių *actio pauliana* formų (2).

⁸ 1992 m. birželio 17 d. Sprendimas *Handte* (C-26/91, EU:C:1992:268).

1. Romėnų teisė

29. Kaip yra pasakęs generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer, net romėnų laikais *actio pauliana* iš „vykdomo[sios] priemonė[s], suteikusi[os] kreditoriui teisę parduoti skolininką ar net jo šeimą į vergovę arba jį užmušti, jeigu skola buvo patvirtinama teismo sprendimu ar prisipažinimu“, virto procedūra, „pagal kurią kreditoriui suteikiama galimybė panaikinti nesąžiningus ir jam nepalankius skolininko sandorius“, pareiškiant ieškinį „turtą, dėl kurio kilo ginčas, įsigijusiam trečiajam asmeniui“⁹.

30. Atrodo, kad klasikiniu laikotarpiu buvo dvi konkrečios teisių gynimo priemonės, taikomos esant nesąžiningam turto perdavimui: *restitutio in integrum ob fraudem* ir *interdictum fraudatorium*¹⁰.

31. Pirma, pagal *restitutio in integrum ob fraudem* bankroto administratorius (*curator bonorum*) galėjo prašyti atitinkamo magistrato įpareigoti grąžinti nesąžiningai perduotą turtą atgal skolininkui. Paprastai ši teisių gynimo priemonė buvo taikoma po bankroto bylos iškėlimo, tačiau dar prieš nukreipiant išieškojimą į turtą. Pagal šią priemonę nukreipiant išieškojimą į skolininko turtą buvo leidžiama atsižvelgti į šį nesąžiningai perduotą turtą.

32. Antra, *interdictum fraudatorium* buvo konkrečiam kreditoriui skirta teisių gynimo priemonė. Paveiktasis kreditorius galėjo prašyti magistrato priimti įsakymą (*interdictum*) grąžinti skolininko nesąžiningai perduotą turtą, kad paveiktasis kreditorius galėtų reikalauti dėl tokio turto perdavimo patirtos žalos atlyginimo.

33. Atrodo, kad Justiniano kodeksu šios dvi teisių gynimo priemonės buvo sujungtos į vieną ir pavadintos *Actio Pauliana*¹¹. Gana įdomu (ir galbūt tai turi tam tikrą reikšmę dabar) yra tai, kad buvo manoma, kad ieškinys yra pakankamai panašaus pobūdžio, nesvarbu, ar jis pareiškiamas per bankroto procedūrą, ar jį pareiškia pavienis kreditorius, taigi atsirado pagrindas anksčiau buvusias dvi atskiras teisių gynimo priemones sujungti į vieną.

34. Bet kuriuo atveju atrodo, jog yra sutariama, kad tokį ieškinį apibrėžia trys elementai¹²: pirma, reali (objektyvaus pobūdžio) žala, buvusi ieškinio pareiškimo metu (*eventus damni*); antra, skolininko ketinimas pažeisti savo kreditorių teises (*consilium fraudis*), t. y. skolininko ketinimas sukelti *eventus damni*; ir, trečia, trečiojo asmens nesąžiningumas (*scientia fraudis*), trečiojo asmens žinojimas, kad nesąžiningas veiksmas buvo atliktas esant skolininko *consilium fraudis*.

9 Generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, 24–26 punktai).

10 Dėl šių dviejų teisių gynimo priemonių apibūdinimo žr., pvz., M. Talamanca „Istituzioni di Diritto Romano“, Dott. A., Giuffrè Editore, Milan, 1990, p. 659; M. Kaser „Das römische Privatrecht, Erster Abschnitt, Das altrömische, das vorklassische und das klassische Recht“, 2-asis leid., C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1971, p. 252; M. Marrone „Lineamenti di Diritto Privato Romano“, G. Giappichelli Editore, Turin, 2001, p. 299; A. Guarino „Diritto Privato Romano“, Editore Jovene Napoli, Neapolis, 2001, p. 1020; G. Impallomeni „Azione Revocatoria (Diritto Romano)“, *Novissimo Digesto Italiano*, II t., 1957, Unione Tipografica – Editrice Torinese, Turin, p. 147; A. Fernández Barreiro ir J. Paricio Serrano „Fundamentos de Derecho Privado Romano“, 9-asis leid., Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, p. 105.

11 Žr., pvz., M. Marrone „Lineamenti di Diritto Privato Romano“, G. Giappichelli Editore, Turin, 2001, p. 300; A. Guarino „Diritto Privato Romano“, Editore Jovene Napoli, Neapolis, 2001, p. 1020; M. Kaser „Das römische Privatrecht, Zweiter Abschnitt, Die nachklassischen Entwicklungen“, 2-asis leid., C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1975, p. 94 ir 95; M. Kaser, R. Knütel, S. Lohsse „Römisches Privatrecht – Ein Studienbuch“, 21-asis leid., C.H. Beck, München, 2017, 9.12 punktas; A. Fernández Barreiro ir J. Paricio Serrano „Fundamentos de Derecho Privado Romano“, 9-asis leidimas, Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, p. 106.

12 Žr., pvz., M. Marrone „Lineamenti di Diritto Privato Romano“, G. Giappichelli Editore, Turin, 2001, p. 299; A. Guarino „Diritto Privato Romano“, Editore Jovene Napoli, Neapolis, 2001, p. 1021; M. Talamanca „Istituzioni di Diritto Romano“, Dott. A. Giuffrè Editore, Milan, 1990, p. 659; G. Impallomeni „Azione Revocatoria (Diritto Romano)“, *Novissimo Digesto Italiano*, II t., 1957, Unione Tipografica – Editrice Torinese, Turin, p. 148; A. Fernández Barreiro ir J. Paricio Serrano „Fundamentos de Derecho Privado Romano“, 9-asis leid., Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, p. 105; L. Carballo Piñeiro „Acción Pauliana e integración Europea: una propuesta de ley aplicable“, *Revista Española de Derecho Internacional*, LXIV t., 2012, p. 48.

2. Esamos nacionalinės apraiškos

35. Šiais laikais *actio pauliana* paprastai reiškia konkrečią teisinę teisių gynimo priemonę, suteikiančią kreditoriui galimybę prašyti, kad sandoris šio kreditoriaus atžvilgiu būtų pripažintas negaliojančiu, jeigu skolininkas sudaro šį sandorį siekdamas sumažinti savo turtą, perduodamas jį trečiajam asmeniui. Paprastai kreditorius pareiškia ieškinį tiesiogiai trečiajam asmeniui. Sąvoka *actio pauliana* apibūdinama kaip „įvairūs būdai apsaugoti kreditorius tais atvejais, kai skolininkas susimažina turtą, kuris gali būti suvaržytas, kad išvengtų skolų sumokėjimo“¹³.

36. Vis dėlto, paanalizavus išsamiau, bendrumus užgožia daug skirtumų. Galbūt skiriasi ne tiek priemonės rūšis, kiek tai, kaip ji vykdoma. Kalbant metaforiškai, kaip „Debesų žemėlapyje“¹⁴, per visą filmą (bendri) įvykiai ir motyvai kartojasi, o šių įvykių (esamas) laikas, veidai ir vietos keičiasi. Lyginamuoju požiūriu valstybėms narėms šiuo metu yra bendri du elementai, tačiau yra bent du reikšmingi skirtumai.

37. Pirmasis bendras elementas yra trišaliai trijų šalių santykiai, grindžiami: i) skolininko skolos kreditoriui buvimu; ii) skolininko ir trečiojo asmens sandoriu, ir iii) skolininko „nesąžiningu ketinimu“, taip pat perėmėjo žinojimu apie tai. Šiuose trišaliuose santykiuose *actio pauliana* funkcija visose sistemose iš esmės yra apsauginė: skolininko atlikto turto perdavimo teisinių padarinių apribojimas kreditoriaus atžvilgiu, jeigu dėl šio turto perdavimo trukdoma kreditoriaus galimybei atgauti skolą¹⁵.

38. Antra palyginti bendra savybė yra *actio pauliana* vidinis skirstymas į bendresnę jo formą pagal civilinę teisę ir konkretesnę jo išraišką nemokumo atveju¹⁶. Šios dvi kategorijos iš esmės „skiriasi pagal sukkeliamas pasekmes“: pagal civilinę teisę „šios pasekmės kyla tik pavieniams kreditoriams – ieškovams“, o pagal bankroto teisės nuostatas šios pasekmės kyla visiems kreditoriams, kuriems turi įtakos bankroto procesas¹⁷.

39. Kalbant apie skirtumus, pirma, aiškinantis *actio pauliana* sampratą, atrodo, kad nėra sutariama dėl to, ar *actio pauliana* yra daiktinė teisė, siejama su nesąžiningai perduotu turtu, ar asmeninė teisė, siejama su konkrečiu kreditoriumi. Kai kurie autoriai teigia, kad vyrauja pastarasis požiūris, „net jei yra pripažįstamos tam tikros [*actio pauliana*] pasekmės, susijusios su nuosavybe“¹⁸.

40. Iš tikrųjų šis diferencijavimas turi daug gilesnes ištakas. Jis susijęs su sisteminiu *actio pauliana* suvokimu ir kvalifikavimu atitinkamoje teisinėje sistemoje. Vienose nacionalinėse teisinėse sistemose šis ieškinys yra numatytas pagal išieškojimą iš turto reglamentuojančias procesines nuostatas. Kitose sistemose jis reglamentuojamas materialinės teisės normomis, pavyzdžiui, taikytinomis sutartims ir

13 Žr., pvz., I. Pretelli „Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws“, *Yearbook of Private International Law*, 13 t., 2011, p. 590. Panašų apibūdinimą žr. T. Linna „Actio Pauliana – Actio Europensis?“ Some Cross-Border Insolvency Issues“, *Journal of Private International Law*, 10 t., 2014, p. 69. Taip pat žr. M. Virgós Soriano ir F. Garcimartín Alférez „Derecho procesal civil internacional: litigación internacional“, 2-asis leidimas, Thomson Civitas, Cizur Menor, 2007, p. 704 ir 705 arba U. Göranson „Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention“, M. Sumampouw *et al.* (red.) „Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil“, T.M.C Asser Instituut, Haga, 1992, p. 91.

14 „Debesų žemėlapis“, rež. T. Tykwer, L. Wachowski ir L. Wachowski, 2012.

15 M. Virgós Soriano ir F. Garcimartín Alférez „Derecho procesal civil internacional: litigación internacional“, 2-asis leidimas, Thomson Civitas, Cizur Menor, 2007, p. 704 ir 705, 24.44.

16 Šiuo klausimu žr., pvz., G. McCormack, A. Keay, S. Brown „European Insolvency Law: Reform and Harmonization“, Edward Elgar Publishing Ltd, Čeltenhamas, 2017, p. 159; U. Göranson „Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention“, M. Sumampouw *et al.* (red.) „Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil“, T.M.C Asser Instituut, Haga, 1992, p. 90; T. Linna „Actio Pauliana – „Actio Europensis?“ Some Cross-Border Insolvency Issues“, *Journal of Private International Law*, 10 t., 2014, p. 69; I. Pretelli „Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws“, *Yearbook of Private International Law*, 13 t., 2011, p. 598 ir 599.

17 Žr. generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą byloje *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, 27 punktą ir toliau cituojama doktrina).

18 Žr., pvz., U. Göranson „Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention“, M. Sumampouw *et al.* (red.), „Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil“, T.M.C Asser Instituut, Haga, 1992, p. 92.

prievolėms. Be to, yra teisinių sistemų, kuriose *actio pauliana* laikomas bendrąja teisių gynimo priemone, sistemiškai susijusia su teisinių sandorių galiojimu ar galimybe juos ginčyti. Atrodo, kad pagal nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą cituojamas Lenkijos teisės normas yra numatytas būtent pastarasis atvejis.

41. Antra, ir tai yra svarbu šiai bylai, atlikus lyginamąjį tyrimą aiškėja papildomi skirtumai, susiję su *actio pauliana* kvalifikavimu siekiant nustatyti tarptautinę jurisdikciją ir jam taikytiną teisę¹⁹. Abiem atvejais tai, kad *actio pauliana* yra susijęs su trišaliu kreditoriaus, skolininko ir turto perėmėjo santykiu, kelia sunkumų kvalifikuojant šiomis aplinkybėmis susiklosčiusius teisinius santykius. Šių sunkumų kyla dėl daugelio siejamųjų veiksmų ir iškylančių interesų, todėl tampa sunkiau nustatyti, „kuris iš šių interesų yra vyraujantis ir svarbiausias“²⁰.

B. *Actio pauliana* ir ES jurisdikcijos taisyklės

42. Kalbant apie tarptautinę jurisdikciją, iš pradžių kyla svarbiausias klausimas: ar konkretus *actio pauliana* grindžiamas reikalavimas pateikiamas bankroto byloje, ar kitomis aplinkybėmis. Atsižvelgiant į atsakymą, taikomos skirtingos jurisdikcijos ir taikytinos teisės taisyklės.

43. Teisingumo Teismas jau gana anksti paaiškino, kad *bankroto* byloje pareiškiamas *actio pauliana* nepatenka į Reglamento Nr. 1215/2012 (ir jo pirmtakų) taikymo sritį, nes pagal jo 1 straipsnio 2 dalies b punktą į šio reglamento taikymo sritį neįeina bankroto bylos²¹.

44. Konkrečios jurisdikcijos taisyklės, taikomos nemokumo srityje, apibrėžtos Nemokumo reglamente²². Teisingumo Teismas yra papildomai paaiškinęs, kokiais atvejais konkretus reikalavimas panaikinti aktą priskiriamas nemokumo sričiai. Kadangi šis paaiškinimas labai priklauso nuo kiekvienos bylos teisinių ir faktinių aplinkybių, jį ne visada galima pritaikyti tiesiogiai²³.

45. Kalbant apie šią bylą, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą paminėta, kad COLISEUM yra nemoki. Tačiau atrodo, kad pareiškimas dėl šios bendrovės bankroto buvo atmestas. Tai buvo patvirtinta ir per teismo posėdį. Iš to darytina išvada, kad, kai ieškovė pareiškė ieškinį atsakovei, COLISEUM nebuvo iškelta jokia bankroto byla. Todėl atitinkamos taisyklės tarptautinei jurisdikcijai nustatyti turi būti nustatytos pagal Reglamentą Nr. 1215/2012.

19 Pvz., žr. lyginamąją apžvalgą I. Pretelli „Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws“, *Yearbook of Private International Law*, 13 t., 2011, p. 590.

20 Žr., pvz., U. Göransson „Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention“, M. Sumampouw *et al.* (red.), „Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil“, T.M.C Asser Instituut, Haga, 1992, p. 93.

21 Žr. 1979 m. vasario 22 d. Sprendimą *Gourdain* (133/78, EU:C:1979:49, 4–6 punktai) dėl bendro teiginio dėl bankroto bylų. Dėl šio bendro teiginio taikymo bankroto byloms žr. 2009 m. vasario 12 d. Sprendimą *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2009:83).

22 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2015/848 dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015, p. 19). Juo buvo panaikintas 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, 2000, p. 1; 2004 m. specialiusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 191).

23 Šiame kontekste žr. 2009 m. vasario 12 d. Sprendimą *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2009:83); 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *German Graphics Graphische Maschinen* (C-292/08, EU:C:2009:544) ir 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimą *F-Tex* (C-213/10, EU:C:2012:215). Taip pat žr. Virgos-Schmit pranešimą dėl 1996 m. gegužės 3 d. Konvencijos dėl bankroto bylų, Tarybos dokumentas Nr. 6500/1/96 REV1 DRS 8 (CFC), 77 punktas, pateikiamas G. Moss, I. F. Fletcher ir S. Isaacs „The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A Commentary and Annotated Guide“, 2-asis leid., Oxford University Press, 2009, p. 381 ir paskesni.

46. Vis dėlto nei Reglamente Nr. 1215/2012, nei prieš jį galiojusiuose teisės aktuose nėra jokios normos, pagal kurią teismui suteikiama jurisdikcija nagrinėti tokį reikalavimą kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamas *actio pauliana*. Be to, reglamentuose „Roma I“²⁴ ir „Roma II“²⁵, kuriuose atitinkamai reglamentuojama sutartiniais ir nesutartiniais santykiams taikytina teisė, šis klausimas neregamentuojamas, taigi jie nesuteikia jokios informacijos, kaip būtų galima vertinti *actio pauliana*²⁶.

47. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę pareikšti poziciją dėl šiomis aplinkybėmis nagrinėtų (ir atmestų) kitų jurisdikcijos pagrindų (1). Šioje byloje keliamas pagrindinis klausimas, ar tokioje byloje kaip ši galėtų būti taikomas jurisdikcijos pagrindas, kuris nebuvo aiškiai nagrinėtas (t. y. „bylose, kylančiose iš sutarčių“) (2).

1. Jurisdikcijos pagrindai, kurie jau buvo atmesti

48. Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad *ieškiniui*, kurio pagrindinės savybės yra panašios į šioje byloje nagrinėjamo ieškinio²⁷, negali būti taikomi išimtinės arba specialiosios jurisdikcijos pagrindai, susiję su daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį turtą²⁸, teismo sprendimų vykdymu²⁹, laikinosiomis priemonėmis³⁰ ir deliktu³¹.

49. Sprendime *Reichert I*³² Teisingumo Teismas konstatavo, kad Prancūzijos civilinėje teisėje numatytam *actio pauliana* netaikoma išimtinė jurisdikcija, susijusi su daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį turtą. Toje byloje Vokietijoje nuolat gyvenanti Reichert sutuoktinių pora padovanojo savo sūnui Prancūzijoje esantį nekilnojamąjį turtą. Jų kreditorius *Dresden Bank* ginčijo šį perdavimą Prancūzijos teisme.

50. Teisingumo Teismas paaikšino, kad išimtinė jurisdikcija, taikoma daiktinėms teisėms, „neapima visų ieškinių dėl daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą ir apima tik tuos ieškinius <...> kuriais siekiama nustatyti nekilnojamojo turto dydį, turinį, nuosavybės ar valdymo teisę arba kitų daiktinių teisių į šį turtą buvimą ir užtikrinti šių teisių turėtojų turimų galių, susijusių su jų teisėmis, apsaugą“. Nagrinėjamas ieškinys buvo kitoks, nes „jo pagrindas buvo kreditorinis reikalavimas, kreditoriaus asmeninė teisė skolininko atžvilgiu, siekiant išlaikyti garantiją, kuri kreditoriui yra skolininko turtas. Jeigu ieškinys patenkinamas, tada jį pareiškusio kreditoriaus atžvilgiu skolininko sudarytas sandoris, kuriuo pažeidžiamos kreditoriaus teisės, tampa negaliojančiu“. Be to, „nagrinėjant tokį ieškinį <...> nėra vertinamos faktinės aplinkybės ir nėra taikomos *locus rei sitae* taisyklės ir praktika, kad būtų

24 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“) (OL L 177, 2008, p. 6).

25 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma II“) (OL L 199, 2007, p. 40).

26 Vis dėlto vienas Reglamento „Roma II“ teisėkūros istorijos aspektas rodo, kad šis klausimas buvo aptariamasis. Pasiūlytoje (tačiau nepriimtoje) 10 straipsnio (pavadinto „Actio Pauliana“) versijoje buvo numatyta, kad „sąlygos ir pasekmės, kylančios iš prievolės, jeigu kreditorius gali ginčyti skolininko su trečiuoju asmeniu sudarytą sutartį, kuri kelia grėsmę kreditoriaus reikalavimo įvykdymui, nustatomos pagal kreditoriaus ir jo skolininko tarpusavio prievolę taikytiną teisę“. Žr. Tarybos Generalinio sekretoriato raštą Civilinės teisės komitetui („Roma II“), Nr. prev. doc.: 10231/99 JUSTCIV 112) 11982/99 JUSTCIV 150, 1999 m. gruodžio 9 d.

27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Lenkijos *actio pauliana* skiriasi nuo Prancūzijos *actio pauliana*, kuris buvo aptariamasis šiame išvados skirsnyje minėtose bylose (32 ir 35 išnašos). Iš tiesų, kaip jau minėta šios išvados 36–41 punktuose, kalbant apie išsamius procedūrinius ir materialinius reikalavimus, bet kurios dvi *actio pauliana* rūšys gali skirtis. Vis dėlto tiesa yra ir tai, kad, vertinant bendrai, kaip visų pirma nurodyta šios išvados 35 punkte, abi sistemos yra gana panašios.

28 Briuselio konvencijos 16 straipsnio 1 dalis (dabar – Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 1 dalis).

29 Briuselio konvencijos 16 straipsnio 5 dalis (dabar – Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 5 dalis).

30 Briuselio konvencijos 24 straipsnis (dabar – Reglamento Nr. 1215/2012 35 straipsnis).

31 Briuselio konvencijos 5 straipsnio 3 dalis (dabar – Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalis).

32 1990 m. sausio 10 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-115/88, EU:C:1990:3).

pateisintas jurisdikcijos suteikimas turto buvimo vietos valstybės teismui³³. Teisingumo Teismas konstatavo, kad šiai išvada neturi įtakos tai, kad pagal nacionalines taisykles, reglamentuojančias teisių į nekilnojamąjį turtą įregistravimą viešajame registre, veiksmų gali tekti imtis šio turto buvimo vietos valstybėje³⁴.

51. Visai netrukus Teisingumo Teismas Sprendime *Reichert II*³⁵ pridūrė, kad tas pats *actio pauliana* nėra nei laikinoji priemonė, nei ieškinys, kuriuo iškeliami byla, susijusi su teismo sprendimo vykdymu. Tai taip pat nėra byla dėl civilinės teisės pažeidimo, delikto ar kvazidelikto.

52. Teisingumo Teismas paaiškino, kad, pirma, nagrinėjamas ieškinys negali būti prilygintas laikinajai ar apsaugos priemonei ir kad, antra, „nors juo apsaugomi kreditoriaus interesai siekiant <...> vėliau priverstinai įvykdyti prievolę, juo nesiekama, kad būtų priimtas sprendimas byloje, susijusioje su „priverstinėmis priemonėmis, kilnojamąjo ar nekilnojamąjo turto suvaržymu ar areštu siekiant užtikrinti veiksmingą teismo sprendimų ir autentiškų dokumentų įgyvendinimą“³⁶. Trečia, Teisingumo Teismas nurodė, kad deliktams nustatytas jurisdikcijos pagrindas negali būti taikomas, nes *actio pauliana* „nesiekama, kad skolininkas būtų įpareigotas atlyginti žalą, kurią jis sukėlė kreditoriui dėl savo nesąžiningo elgesio, tačiau siekiama kreditoriaus atžvilgiu pripažinti negaliojančiomis skolininko sudaryto sandorio pasekmes. Jis yra nukreiptas ne tik prieš skolininką, bet ir prieš asmenį, kuris gavo naudos iš tokio sandorio ir nėra skolininko prievolės kreditoriaus atžvilgiu šalis, net ir tais atvejais, kai už sandorį nenumatytas atlygis ir kai šis trečiasis asmuo nepadarė jokio neleistino veiksmo“³⁷.

53. Šiuose dviejuose sprendimuose Teisingumo Teismas nagrinėjo specialiosios arba išimtinės jurisdikcijos pagrindus, kurie galėtų būti taikomi pareiškiant *actio pauliana*, išskyrus jurisdikcijos pagrindą, taikomą bylose, kylančiose iš sutarčių. Šioje byloje svarbiausias klausimas yra galimas šio jurisdikcijos pagrindo taikytinumas, kurį nagrinėsiu kitoje šios išvados dalyje.

2. Ši byla: „byla, kylanti iš sutarties“?

54. Pagal suformuotą jurisprudenciją sąvoka „bylos, kylančios iš sutarčių“ turi būti aiškinama savarankiškai, siekiant užtikrinti vienodą jos taikymą visose valstybėse narėse³⁸. Sprendime *Handte*, kuriuo rėmėsi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir susijusioje jurisprudencijoje Teisingumo Teismas paaiškino, kad, siekiant taikyti šį jurisdikcijos pagrindą, reikalaujama, kad „viena šalis kitos šalies atžvilgiu būtų laisvai prisiėmusi prievolę“³⁹, kuria yra grindžiamas ieškinys, nors nereikalaujama, kad būtų sudaryta sutartis⁴⁰. Kitaip tariant, galimybė remtis šiuo jurisdikcijos pagrindu grindžiama *ieškinio pagrindu*⁴¹, o ne šalių tapatybe⁴². Tačiau prievolę būtina nustatyti, „nes nacionalinio teismo jurisdikciją lemia <...> nagrinėjamos prievolės įvykdymo vieta“⁴³.

33 1990 m. sausio 10 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-115/88, EU:C:1990:3, 11 ir 12 punktai).

34 1990 m. sausio 10 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-115/88, EU:C:1990:3, 13 punktas).

35 1992 m. kovo 26 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149).

36 1992 m. kovo 26 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, 35 punktas, taip pat 27 ir 28 punktai).

37 1992 m. kovo 26 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, 19 punktas).

38 Žr. neseniai priimtą 2018 m. kovo 7 d. Sprendimą *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160, 58 punktas).

39 1992 m. birželio 17 d. Sprendimas *Handte & Co* (C-26/91, EU:C:1992:268, 15 punktas). Kaip pažymėta šio sprendimo 17 punkte, byla buvo susijusi su tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių grandine, kai šalių sutartinės prievolės „kiekvienoje sutartyje galėjo skirtis, todėl iš sutarties kylančios teisės, kuriomis paskesnis pirkėjas galėjo remtis prieš tiesioginį pardavėją, nebūtinai buvo tokios pačios, su kuriomis gamintojas sutiko esant santykiams su pirmuoju pirkėju“. Taip pat žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, 22 punktas) ir 2016 m. sausio 21 d. Sprendimą *ERGO Insurance ir Gjensidige Baltic* (C-359/14 ir C-475/14, EU:C:2016:40, 44 punktas).

40 2018 m. kovo 7 d. Sprendimas *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160, 58–60 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

41 2018 m. kovo 7 d. Sprendimas *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. kitokį požiūrį 2014 m. kovo 13 d. Sprendime *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 24 ir 25 punktai) ir 2016 m. liepos 14 d. Sprendime *Granarolo* (C-196/15, EU:C:2016:559, 21 punktas).

42 Priešingai jurisdikcijai, taikomai sutartims su vartotojais pagal Reglamento Nr. 1215/2012 18 straipsnio 1 dalį, kuria gali naudotis tik sutarties šalys – 2018 m. sausio 25 d. Sprendimas *Schrems* (C-498/16, EU:C:2018:37, 43–45 punktai).

43 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, 22 punktas).

55. Kai kurie autoriai teigia, kad Teisingumo Teismas Sprendime *Reichert netiesiogiai* jau atmetė byloms, kylančioms iš sutarčių nustatyto jurisdikcijos pagrindo taikytinumą Prancūzijoje numatytam *actio pauliana*. Šiuo klausimu generalinis advokatas C. Gulmann byloje *Reichert II* pažymėjo, kad „tikriausiai nebūtų nei teisinga, nei tinkama teigti, kad ieškiny s dėl panaikinimo yra grindžiamas sutarčių teise. Taip yra net ir tuo atveju, jeigu kreditoriaus reikalavimas skolininkui <...> yra grindžiamas sutartimi ir net jei nagrinėjamas sandoris yra dėl turto perdavimo“⁴⁴. Panašią mintį yra išreiškęs generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer byloje *Deko Marty Belgium*, kai nurodė, kad „nors [Sprendime *Reichert I*] aiškiai nenumatyta, tačiau iš šio sprendimo išplaukia, kad jurisdikciją turi atsakovo gyvenamosios vietos valstybės teismai“⁴⁵. Kai kurie autoriai laikosi panašios nuomonės⁴⁶.

56. Vis dėlto nepaneigiama, kad Teisingumo Teismas niekada aiškiai neatmetė jurisdikcijos pagrindo byloje, kylančioje iš sutarčių. Taip įvyko dėl pragmatiškos priežasties – konkrečiomis abiejų bylų *Reichert* aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neuždavė šio klausimo. Tačiau šioje byloje yra keliamas aiškus klausimas dėl šio jurisdikcijos pagrindo.

57. Žinoma, daugeliu atvejų tikėtina, kad tariamai nesąžiningas veiksmas (tarp skolininko ir perėmėjo) gali būti sutartinio pobūdžio. Neretai pagrindinė teisė, kurią kreditorius siekia apginti pareikšdamas *actio pauliana*, taip pat būna kilusi iš sutarties.

58. Galima teigti, kad šioje byloje susiklostė panaši situacija, nors ne visai aišku, ar ieškovė sumokėjo COLISEUM skolas dėl ieškovės sutartinių įsipareigojimų, įstatyme numatytų prievolių (dėl įstatyme numatytos solidariosios atsakomybės), ar abiem pagrindais.

59. Net darant prielaidą, kad abu šioje byloje nagrinėti santykiai (tarp ieškovės ir COLISEUM bei tarp COLISEUM ir atsakovės) yra sutartinio pobūdžio, ar šio sutartinio pagrindo pakanka išvadai, kad nagrinėjamam *actio pauliana* taikomas „bylose, kylančiose iš sutarčių“ taikytinas jurisdikcijos pagrindas?

60. Atsakovė, Lenkijos ir Šveicarijos vyriausybės, taip pat Komisija laikosi nuomonės, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamam *actio pauliana* Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 dalies a punktas netaikomas.

61. Sutinku su šių įstojusių į bylą šalių siūlomu rezultatu, nors ir dėl skirtingų priežasčių.

62. Darant prielaidą, kad yra svarstytinas jurisdikcijos pagrindo, taikomo byloms, kylančioms iš sutarčių, taikytinumas, iš karto kyla klausimas, kurią iš dviejų galimai susijusių sutarčių reikėtų laikyti reikšminga? Su kuria iš dviejų sutarčių *actio pauliana* iš tikrųjų būtų susijęs?

63. Teoriškai būtų galima svarstyti tris variantus.

64. Pirma, galima būtų teigti, kad *actio pauliana* yra susijęs su sutartimi, kuri tarp ieškovo (kaip kreditoriaus) ir COLISEUM (kaip skolininko) buvo sudaryta pirmiausia. *Actio pauliana* būtų siejamas su šia sutartimi remiantis siekiu užtikrinti tam tikras teises ir pareigas, kylančias iš pirmiausia sudarytos sutarties, būtent susigrąžinti sumą, prilygstančią COLISEUM skolai. Taigi jurisdikcija pareiškiant antrinę ieškinį (*actio pauliana*) turėtų būti grindžiama pirmajai sutarčiai taikoma jurisdikcija⁴⁷.

44 Generalinio advokato C. Gulmann išvada byloje *Reichert II* (C-261/90, EU:C:1992:78, I-2164).

45 Generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, 32 punktas).

46 B. Ancel „De la loi applicable à une donation attaquée par la voie de l'action paulienne“, *Revue critique de droit international privé*, 1992, p. 714, 12 punktas. Tos pačios nuomonės laikosi J. Forner Delaygua „The Actio Pauliana under the ECJ – a critical look on Reichert II“, *Gemeinsame Prinzipien des Europäischen Privatrechts*, 2003, p. 291–301.

47 Tam tikru požiūriu pritarant logikai, kuria remiantis buvo siūlomas Reglamento „Roma II“ 10 straipsnio projektas (žr. šios išvados 26 išnašą).

65. Nenagrinėjant klausimo, ar pagal atitinkamą nacionalinę teisę toks požiūris apskritai būtų galimas ir kokie iš tikrųjų teisiniai santykiai siejo ieškovę ir COLISEUM nacionaliniu lygmeniu⁴⁸, nepaneigiama, kad ši sąsaja yra pernelyg neapibrėžta ir tolima. Tiesiog turto perdavimas trečiajam asmeniui turi mažai ką bendra su pirmąja, arba pradine sutartimi. Jeigu „bylos, kylančios iš sutarčių“, būtų apibrėžiamos pernelyg plačiai, tai prieštarautų specialiojo jurisdikcijos pagrindo logikai. Be to, tai tiesiog reikštų, kad visi paskesni bet kurios iš pradžių sudarytos sutarties šalies teisiniai veiksmai visada galėtų būti laikomi „bylomis, kylančiomis iš sutarties“, nes pagal šią logiką bet kurios sutarties šalies turimo turto sumažėjimas visada bus susijęs su pradine sutartimi.

66. Antra, galbūt *actio pauliana* labiau tikėtų susieti su COLISEUM ir atsakovės vėliau sudaryta sutartimi, kuri tariamai pažeidė ieškovės teises. Tam tikru požiūriu tai būtų logiškiau: *actio pauliana* tikslas – pripažinti negaliojančiu antrosios sutarties elementą – turto, kuris buvo vėlesnės sutarties dalykas, perdavimą.

67. Vis dėlto ir antrasis požiūris kelia problemų. Juk ieškovė galiausiai siekia ne pripažinti vėlesnę sutartį negaliojančia ar net niekine, o apginti savo teises. Iš principo nėra svarbu, ar šios teisės bus apgintos pardavus turtą, susijusį su vėlesniąja sutartimi, ar kitais būdais, pavyzdžiui, jeigu perėmėjas sutiktų patenkinti ieškovo reikalavimą arba „nurod[ytų] jo reikalavimui patenkinti pakankamą skolininko [kaip antai COLISEUM] turtą“⁴⁹. Kitaip tariant, toks *actio pauliana* taip pat yra atsietas nuo bet kokios konkrečios prievolės, kylančios iš vėlesnės sutarties. Atrodo, kad abu teisiniai veiksmai turi tik vieną bendrą elementą – tam tikros pinigų sumos nustatymą.

68. Kad ir kaip ten būtų, papildomai reikėtų pridurti ir pabrėžti, kad laikantis ir vieno, ir kito požiūrio neįvykdomas reikalavimas, kad „viena šalis kitos šalies atžvilgiu būtų laisvai prisiėmusi prievolę“⁵⁰, t. y. kad atsakovas būtų tai padaręs ieškovo atžvilgiu. Nors pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją nereikalaujama, kad bylos ir atitinkamos sutarties šalys būtų tos pačios, atrodo sunku įsivaizduoti, kad vien pareiškus *actio pauliana* tarp ieškovo ir atsakovo atsiranda materialine teise grindžiami santykiai, kylantys, pavyzdžiui, iš tam tikros rūšies teisinės subrogacijos, grindžiamos COLISEUM (kaip ieškovės pirminės skolininkės) veiksmu⁵¹.

69. Trečia, galbūt būtų galima teigti, kaip, pavyzdžiui, generalinė advokatė E. Sharpston siūlė byloje *Ergo Insurance*⁵², susijusioje su vieno draudiko atgręžtiniu reikalavimu kitam draudikui (jų nesiejo jokia sutartis, tačiau kiekvienas iš jų buvo sudaręs sutartį su šalimi, atsakinga už eismo įvykį), kad svarbus yra sutartinių prievolių, kuriomis grindžiamas reikalavimas ir be kurių atitinkamas ieškovas neturėtų teisinio pagrindo kreiptis į teismą, buvimas. Taigi nereikėtų rinktis vienos iš dviejų sutarčių. Remiantis šiuo požiūriu, kadangi *actio pauliana* bet kuriuo atveju yra sutarties „orbitoje“, jis tampa byla, kylančia iš sutarties, nesant reikalo konkrečiai išskirti, iš kurios.

70. Nors konkrečiame draudimo kontekste toks požiūris galėtų būti pragmatiška išeitis, nes visi subjektai vis tiek bus susiję vienas su kitu sutarčių grandine, šioje byloje būtų sunku daryti išvadą, kad situacija yra „sutartinio“ pobūdžio, neatsižvelgiant į tai, pagal kurią sutartį tokią išvadą galima padaryti. Taip yra ne tik todėl, kad toks atsakymas būtų grindžiamas keliomis gana abejotinomis prielaidomis, bet ir dėl pragmatinių priežasčių: kad Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 dalies a punktas būtų taikomas, būtina nustatyti atitinkamą prievolės įvykdymo vietą. Skiriasi abiejų šioje byloje nagrinėjamų sutarčių dalykas, todėl prievolės įvykdymo vieta jose taip pat apibrėžta savarankiškai.

48 Žr. šios išvados 58 punktą.

49 Kaip nurodyta Civilinio kodekso 533 straipsnyje (cituotas šios išvados 15 punkte).

50 Šios išvados 39 išnaša.

51 Pvz., priešingai nei 2018 m. kovo 7 d. Sprendime *flightright ir kt.* (C-274/16, C-447/16 ir C-448/16, EU:C:2018:160) arba 2017 m. liepos 20 d. Sprendime *MMA IARD SA* (C-340/16, EU:C:2017:576).

52 Generalinės advokatės E. Sharpston išvada sujungtose bylose *ERGO Insurance ir Gjensidige Baltic* (C-359/14 ir C-475/14, EU:C:2015:630, 57–62 punktai).

71. Apibendrinant darytina išvada, jog *šiuo konkrečiu atveju* neatrodo, kad galima remtis viena ar kita tarp ieškovės ir COLISEUM bei tarp COLISEUM ir atsakovės galimai egzistuojančia sutartimi, siekiant konstatuoti, kad yra taikomas jurisdikcijos pagrindas, nustatytas byloms, kylančioms iš sutarčių.

72. Dėl šių priežasčių darau pirmą tarpinę išvadą: Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 7 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad šios nuostatos sąvoka „bylose, kylančiose iš sutarčių“ neapima tokio ieškinio, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo vienoje valstybėje narėje įsteigtam pirkėjui iškeliama byla siekiant pripažinti kitos valstybės narės teritorijoje esančio nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutartį negaliojančia remiantis tuo, kad ši sutartis sudaryta pažeidžiant pardavėjo kreditorių teises.

C. Kas yra *actio pauliana*, kalbant apie tarptautinę jurisdikciją?

73. Teisingumo Teismas minėtoje jurisprudencijoje⁵³ laikui bėgant atmetė galimybę *actio pauliana* grindžiamais reikalavimams taikyti įvairius jurisdikcijos pagrindus: delikto, laikinųjų priemonių, teismo sprendimų vykdymo, taip pat išimtinės jurisdikcijos, susijusios su daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį turtą. Pirmesnėje šios išvados dalyje šios bylos aplinkybėmis siūliau taip pat atmesti jurisdikcijos pagrindą, taikomą byloms, kylančioms iš sutarčių.

74. Teisminis minimalizmas yra vertybė. Tačiau, kad ir koks tai būtų gėris, norint išsaugoti šią vertybę, ją reikia riboti. Po to, kai daug metų būdavo pateikiami *neigiami* teismo atsakymai (ir tai gana suprantama, atsižvelgiant į tiksliai pateiktą prejudicinių klausimų formuluotę), atmetant vieną jurisdikcijos pagrindą po kito, ir norint, kad ateityje būtų panašiai nagrinėjami kiti jurisdikcijos pagrindai (nors pagrįstai įmanomų jurisdikcijos pagrindų sąrašas iki šiol yra gana trumpas), galbūt atėjo laikas pateikti ir *pozityvių* gairių: nurodyti ne tik tai, kas nėra laikoma *actio pauliana*, bet ir kas, kalbant apie tarptautinę jurisdikciją, galėtų būti laikoma *actio pauliana*.

75. Tai būtų gerai padaryti dėl dviejų papildomų priežasčių. Pirma, išanalizavus daugumą pagrįstai įmanomų specialiosios (ir išimtinės) jurisdikcijos pagrindų, dabar, atrodo, jau aiškėja principinis paaiškinimas, kodėl, kalbant apie tokį *actio pauliana* kaip pagrindinėje byloje, yra taikytinas bendrasis jurisdikcijos pagrindas pagal Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalį (1). Antra, neatsižvelgiant į galimus praktinius sunkumus, kurių konkrečiu atveju gali sukelti toks rezultatas, ir laikantis nuomonės, kad šie sunkumai negali pakeisti pateikto principinio atsakymo, galbūt šių klausimų aptarimas paskatintų ateityje Sąjungos lygmeniu apsvarstyti galimas teisėkūros priemones (2).

1. Chameleoniškas „*actio pauliana*“ pobūdis

76. Trumpai tariant, pagrindinė priežastis, dėl kurios tokiam *actio pauliana*, kaip pagrindinėje byloje, netinka nė vienas iš (specialiųjų ar išimtinių) Reglamento Nr. 1215/2012 pagrindų, yra chameleoniškas šio ieškinio pobūdis. Atskiri specialiosios jurisdikcijos pagrindai, visų pirma taikomi sutartims arba deliktams, iš esmės (*ex ante*) *grindžiami turima teise*. Tačiau toks *actio pauliana*, kaip pagrindinėje byloje, kuris tikriausiai egzistuoja ir daugelyje kitų valstybių narių, yra (*ex ante*) *grindžiamas neapibrėžta teise*: gali būti ginčijamas bet koks pažeidžiant kreditoriaus teises atliktas *teisinis sandoris*, o ne tik sutartis.

⁵³ Šios išvados 48–53 punktai.

77. Pakankamai tikėtina, kad praktiškai *actio pauliana* dažnai vienaip ar kitaip bus susijęs su sutartimi. Tačiau tai nebūtinai reiškia, kad toks pagrindas visada bus. Iš tikrųjų galimas dvejopas skirstymas. Pirma, pagrindinė kreditoriaus teisė gali būti kitokio pobūdžio: ji gali kilti iš įstatymo, tai gali būti teisė gauti padarytos žalos atlyginimą arba įstatyme numatyta prievole grindžiama teisė. Antra, ir galbūt tai yra dar svarbiau, skolininko atliktas tariamai nesąžiningas veiksmas, kuris yra ginčijamas, gali būti nesutartinio pobūdžio. Tai galėtų būti deliktas arba civilinės teisės pažeidimas. Tai galėtų būti ir kitoks vienašalis teisinis veiksmas, kuriuo siekiama nepalankios kreditorių padėties.

78. Atsižvelgiant į šios bylos specifiką, atrodo, kad tokio *actio pauliana*, kaip apibūdintasis nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, taikymo sritis yra plati. Pagal Lenkijos civilinio kodekso 527 ir paskesnius straipsnius atrodo, kad šis institutas suteikia galimybę teisiškai gintis nuo *bet kokio* teisinio *veiksmo*, kurį skolininkas atlieka pažeisdamas kreditorių teises. Kaip per posėdį pabrėžė Lenkijos vyriausybė, ši formuluočių rodo, kad kreditorius gali naudoti šį institutą siekdamas apginti savo teises nepriklausomai nuo to, ar tariamai nesąžiningas veiksmas yra sutartinio, ar nesutartinio pobūdžio⁵⁴.

79. Kol šis ieškinys nėra paduotas, jis nėra siejamas su jokių turiniu, nesvarbu, ar tai būtų sutartis, ar kas kita. Kalbant metaforiškai, toks *actio pauliana*, kaip pagrindinėje byloje, yra kaip chameleonas – jis gali prisitaikyti atsižvelgiant į tai, kokią teisinį veiksmą norima ginčyti. Kol šis chameleonas dar nėra atsidūręs konkrečioje aplinkoje, neįmanoma apskritai nurodyti, kokios spalvos jis bus. Tačiau ši išskirtinė savybė neleidžia jo kvalifikuoti pagal Reglamentą Nr. 1215/2012, pagal kurį, kad būtų taikomi specialieji jurisdikcijos pagrindai, reikalaujama, kad spalva būtų žinoma ir nuspėjama iš anksto.

80. Atrodo, kad ši problema jau buvo kilusi, turint omeny, kad Teisingumo Teismas metams bėgant laipsniškai atmesdavo vis daugiau jurisdikcijos pagrindų; trumpai tariant, tai reiškia, kad šio pobūdžio ieškinys negali būti kvalifikuojamas tiesiog abstrakčiai, bendrai, iš anksto, siekiant taikyti jam abstraktų jurisdikcijos pagrindą. Net jei šie pagrindai būtų atmetami atsižvelgiant į apibrėžtą nacionalinę *actio pauliana* formą, jie taip pat vertinami bendresniu lygmeniu, atsižvelgiant į principinį atsakymą.

81. Galbūt šiuo klausimu derėtų pateikti dvi papildomas pastabas. Pirma, kalbant apie jurisdikcijos pagrindą, taikomą deliktams⁵⁵, tiesa yra tai, kad dėl nesąžiningo turto perdavimo *actio pauliana* labai priartėja prie deliktų teisės. Galima būtų teigti, kad, neatsižvelgiant į tai, koks būtų teisinis skolininko veiksmas ginčijamas, *actio pauliana* visada galėtų būti suprantamas kaip tam tikras deliktas: iš esmės kaip tam tikros rūšies sukčiavimas⁵⁶.

82. Atsižvelgiant į tai, nepaisant priežasčių, dėl kurių Teisingumo Teismas jau atmetė šį jurisdikcijos pagrindą byloje *Reichert II*⁵⁷, jeigu *actio pauliana* visada būtų siejamas su tam tikru deliktu ar civilinės teisės pažeidimu, vis tiek iškiltų dvejopa problema: konceptuali ir pragmatinė. Konceptualiuoju lygmeniu galimas jurisdikcijos pagrindo taikymas plačiai suprantamam („chameleoniškam“) *actio pauliana* keltų panašių problemų kaip ir jurisdikcijos pagrindo taikymas byloms, kylančioms iš sutarčių⁵⁸. Vertinant pragmatiškai, jeigu *actio pauliana* visada būtų laikomas deliktu arba civilinės teisės pažeidimu, pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį būtų nustatyta nauja jurisdikcijos vieta, kuri galimai skirtųsi nuo numatytosios 7 straipsnio 1 dalyje ir (arba) 4 straipsnio 1 dalyje.

54 Šiuo klausimu žr. šios išvados 12–15 punktus.

55 1992 m. kovo 26 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149).

56 Taigi grįžtama prie romėnų teisės ištakų, kalbant apie įvairiai apibrėžiamą *fraus* (šios išvados 30 punktą).

57 1992 m. kovo 26 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, 19 punktą).

58 Žr. šios išvados 57–72 punktus.

83. Antra, tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas taip pat atmetė galimybę taikyti jurisdikcijos pagrindą, numatytą laikinosioms priemonėms⁵⁹. Tačiau būtų galima teigti, kad *actio pauliana* nustatomas tam tikras nesąžiningai perduoto turto suvaržymas, kol kreditoriaus reikalavimas patenkinamas. Šiuo požiūriu jis atlieka panašią funkciją.

84. Atsižvelgiant į esminius reikalavimus, susijusius su laikinosiomis priemonėmis, nacionalinės teisės aktuose šių priemonių taikymui gana dažnai nustatomas *fumus boni iuris* reikalavimas (pakankamo teisinio pagrindo prezumpcija, iš esmės atitinkanti bendrojoje teisėje (*Common Law*) taikomą pakankamo įrodymumo (angl. *good arguable case*) sąvoką) ir *periculum in mora* reikalavimas (rizika, kad ieškovo teisei gali pakenkti praėjęs laikas)⁶⁰. Panašūs reikalavimai taip pat buvo nustatyti ES lygmeniu⁶¹.

85. Taigi, atsižvelgiant į *actio pauliana* ir apsaugos priemonių funkcijos panašumą, galbūt būtų galima teigti, kad, kalbant apie *actio pauliana*, taip pat būtų galima taikyti į *fumus boni iuris* ir *periculum in mora* panašius kriterijus. Jie būtų taikomi siekiant, kad tarptautinė jurisdikcija taptų palanki ieškovui, jeigu yra požymių, kad šis ieškinys gali būti pagrįstas, ir jeigu yra įrodymų, rodančių ketinimą atlikti nesąžiningą perdavimą taip, kad ieškovui būtų sunkiau bylinėtis (pasirenkant turto perėmėją, nuolat gyvenantį arba turintį buveinę valstybėje narėje, kuri priešingu atveju neturėtų jokio ryšio su ligtoliniais skolininko ir kreditoriaus teisiniais santykiais).

86. Gal šis požiūris ir būtų patrauklus, bet juo neatsižvelgiama į tai, kad pareiškiant *actio pauliana* nėra pradedamas „šalutinis“ procesas, neturintis įtakos bylos esmei (sprendimas dėl esmės priimamas kitoje byloje)⁶². Kaip tik yra priešingai: *actio pauliana* siekiama atskiro sprendimo dėl bylos esmės ir toks sprendimas priimamas (jeigu ieškinys patenkinamas). Dėl to atsirandantis *faktinis* suvaržymas savaime yra bylos nagrinėjimo iš esmės rezultatas, kurio siekia kreditorius. Taigi iš principo (su sąlyga, kad tai neprieštarauja atitinkamoms nacionalinėms taisyklėms) tai yra tikras ieškinys dėl bylos esmės, kuriam nedera taikyti švelnesnių įrodinėjimo pareigos kriterijų, kaip antai *fumus boni iuris* ir *periculum in mora*.

87. Apibendrinant galima daryti išvadą: kadangi išskirtinis *actio pauliana* pobūdis, net vertinamas abstrakčiau, nesuteikia pagrindo iš naujo taikyti kurio nors iš jurisdikcijos pagrindų, kuriuos Teisingumo Teismas jau yra atmetęs, darau antrą tarpinę išvadą, kad teismas, kuris turi jurisdikciją nagrinėti tokį ieškinį kaip pagrindinėje byloje, turi būti nustatytas pagal Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalį.

2. Galimi bendrosios taisyklės taikymo sunkumai

88. Jeigu Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendroji taisyklė būtų taikoma pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms, jurisdikcija nagrinėti ieškovės reikalavimą būtų faktiškai suteikta Ispanijos teismams. Ši išeitis buvo išsamiai analizuojama per teismo posėdį, teigiant, kad ji gali būti nepraktiška, nes ir ieškovė, ir COLISEUM turi buveinę Lenkijoje, be to, kitos šios bylos aplinkybės taip pat susiklosčiusios šioje valstybėje narėje (statybų projekto įvykdymo vieta, nagrinėjamo nekilnojamojo turto buvimo vieta, šio turto pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas). Ispanijoje yra „tik“ atsakovės buveinė.

59 1992 m. kovo 26 d. Sprendimas *Reichert ir Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, 35 punktas). Šiuo metu jurisdikcijos pagrindas laikinosioms priemonėms numatytas Reglamento Nr. 1215/2012 35 straipsnyje.

60 A.-L. Calvo Caravaca ir J. Carrascosa González „Litigación internacional en la Unión Europea I, Competencia judicial y validez de resoluciones en materia civil y mercantil en la Unión Europea. Comentario al Reglamento Bruselas I Bis“, Cizur Menor (Navarra), Editorial Aranzadi, 2017, p. 535.

61 Žr., pvz., 1995 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Atlanta Fruchthandels-gesellschaft ir kt. (I)* (C-465/93, EU:C:1995:369, 32 punktas) ir 1997 m. liepos 17 d. Sprendimą *Krüger* (C-334/95, EU:C:1997:378, 44 punktas).

62 Tai irgi atspindi dvi pagrindinės sąlygos, kurias Teisingumo Teismas yra nustatęs šio jurisdikcijos pagrindo taikymui, visų pirma žr. 1998 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Van Uden* (C-391/95, EU:C:1998:543, 37 ir 40 punktai).

89. Be to, kaip primena prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kreditorius gali būti priverstas pareikšti *actio pauliana* ne tik nagrinėjamo turto perėmėjui (t. y. atsakovei), bet ir kitiems galimiems šio turto įgijėjams. Jeigu jurisdikciją reikėtų nustatyti pagal atsakovo buveinę, kreditoriui tektų pareikšti papildomus ieškinius (galbūt) kelių valstybių narių teismuose. Dėl to galėtų būti patirta neproporcingų išlaidų ir dėl jurisdikciją reglamentuojančių taisyklių kreditorius patirtų dar didesnę žalą.

90. Taigi, galima būtų teigti, kad siekiant Reglamento Nr. 1215/2012 16 konstatuojamojoje dalyje įtvirtinto gero teisingumo vykdymo tikslo, kuris bendrai pateisina specialiųjų jurisdikcijos pagrindų taikymą, jurisdikciją turintis teismas turėtų būti Lenkijos teismas, nes pagrindinės bylos ginčas būtų labiau susijęs su šia valstybe nare.

91. Šis argumentas neįtikina.

92. Pirma, rėmimasis konstatuojamojoje dalyje nurodytu tikslu, kuriuo yra grindžiami specialieji jurisdikcijos pagrindai, savaime negali suteikti pagrindo netaikyti pagrindinės taisyklės, jeigu nėra įvykdytos specialiojo jurisdikcijos pagrindo taikymo sąlygos.

93. Antra, būtent atsakovės buveinės vieta pagal Reglamentą Nr. 1215/2012 yra *pagrindinis* siejamasis veiksnys. Todėl tai, kad A valstybėje narėje yra „tik“ atsakovės buveinės vieta, o visi kiti elementai yra B valstybėje narėje, nereiškia, kad taikoma B valstybės narės jurisdikcija, jeigu negali būti taikomas nė vienas specialiosios ar išimtinės jurisdikcijos pagrindas. Be to (numanomai atmetamojo pobūdžio), teiginiu, kad Ispanijoje yra „tik“ atsakovės buveinė, neatsižvelgiama į tai, kad atsakovės žinojimas apie tariamai nesąžiningą COLISEUM ketinimą yra ta aplinkybė, kurią reikės išsiaiškinti ir kad ji įrodinėjimo tikslais gali būti susijusi su Ispanija.

94. Trečia, leidimas taikyti specialiąją jurisdikciją atsižvelgiant į konkrečios bylos faktines aplinkybes (be to, kad būtų pažeistos Reglamento Nr. 1215/2012 jurisdikcijos taisyklės) iš tikrųjų reikštų *prezumpciją*, kad perėmėjas (kaip antai atsakovė) žinojo apie nesąžiningumą. Jeigu jurisdikcijos klausimas būtų išspręstas taip, viso *actio pauliana* sėkmė būtų nulemta iš anksto. Tačiau tai, ar yra įrodytas žinojimas ir kitos sąlygos, reikalingos tam, kad *actio pauliana* būtų patenkintas, turi būti įvertinta nagrinėjant bylą iš esmės.

95. Vertinant struktūriniu požiūriu, tai faktiškai reikštų (nepriimant jokio sprendimo dėl šios bylos faktinių aplinkybių), kad jurisdikcijos tikslais „nesąžiningumas būtų preziumuojamas“, todėl atsakovė galėtų būti paduodama į ieškovės buveinės vietos teismą. Galbūt tai pavyktų padaryti, jeigu *actio pauliana* būtų pagrįstas. Tačiau jeigu jis nebūtų pagrįstas? Kas nutiktų, jei byla būtų keliama nesant tam jokio pagrindo? Tai dar kartą parodo, kad toks siūlymas nėra tinkamas, nes iš tikrųjų pirmiausia būtų nagrinėjama bylos esmė, o tada priimamas sprendimas dėl jurisdikcijos.

96. Ketvirta, gal ir būtų patrauklu ieškoti argumentų, kurie būtų palankūs ieškovui, besibylinėjančiam panašiomis į šios bylos aplinkybėmis, tačiau toks požiūris atrodytų visiškai nepagrįstas tais atvejais, kai skirtingos faktinės aplinkybės būtų susijusios su keliomis valstybėmis narėmis. Kas būtų, jeigu Čekijos įmonė pradėtų plėtros projektą su Lenkijos rangovu dėl Slovakijoje esančio turto, o Lenkijos įmonė perduotų Austrijoje esantį nekilnojamąjį turtą Vokietijos bendrovei?

97. Kitaip tariant, reikėtų *principinio* atsakymo, kuris būtų taikomas iš esmės nepriklausomai nuo individualaus atvejo faktinių aplinkybių. Nors pripažįstu, kad tokios taisyklės, kaip *forum (non) conveniens*, pagal kurias leidžiama nukrypti atsižvelgiant į konkrečios bylos faktines aplinkybes, tikrai yra viliojamai lanksčios, nepaneigiamas, kad Briuselio konvencijos ir reglamentų struktūra ir logika

grindžiama skirtingomis prielaidomis⁶³. Dėl suprantamų priežasčių iš 28 teisinių sistemų sudarytoje teisinėje erdvėje yra reikalingos iš anksto pagrįstai nuspėjamos ir dėl to galbūt kartais mažiau lanksčios taisyklės, o ne *ex post facto* paaiškinimas (daugiausia susijęs su tuo, kodėl vienas, o ne kitas teismas pripažino turįs jurisdikciją), kuris labai priklauso nuo įvairių faktinių aplinkybių.

98. Apskritai atrodo, kad pagal dabartinę ES teisę *actio pauliana* yra vienas iš tų retų pavyzdžių, kai leidžiama taikyti tik bendrą taisyklę, ir vienas iš tų retų atvejų, patvirtinančių faktą, kad „<...> idėja, jog visada ar net dažnai turi būti atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) teismo alternatyva, neturi aiškaus pagrindo“⁶⁴.

V. Išvada

99. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Sąd Okręgowy w Szczecinie* (Ščecino apygardos teismas, Lenkija) pateiktus prejudicinius klausimus:

2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 7 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad sąvoka „bylos, kylančios iš sutarčių“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, neapima tokio ieškinio, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo byla iškeliama vienoje valstybėje narėje įsteigtam pirkėjui siekiant pripažinti, kad kitos valstybės narės teritorijoje esančio nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutartis negalioja remiantis tuo, kad ji sudaryta pažeidžiant pardavėjo kreditoriaus teises.

Jurisdikciją nagrinėti šį ieškinį turintis teismas turi būti nustatytas pagal Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalį.

⁶³ Šiomis aplinkybėmis žr. 2005 m. kovo 1 d. Sprendimą *Owusu* (C-281/02, EU:C:2005:120, 37–46 punktai). Dėl platesnės diskusijos žr. A. Briggs „Some Points of Friction between English and Brussels Convention Jurisdiction“, M. Andenas ir F. Jacobs (red.) „European Community Law in the English Courts“, Clarendon Press, Oksfordas, 1998, p. 278 ir 279; A. Briggs „The Conflict of Laws“, 3-iasis leid., Oxford University Press, Oksfordas, 2013, p. 52–54; A. Dickinson „Legal Certainty and the Brussels Convention – Too Much of a Good Thing?“, P. De Vareilles-Sommières (red.) „Forum Shopping in the European Judicial Area“, Hart Publishing, Oksfordas ir Portlandas, 2007, p. 115 ir paskesni; R. Fentiman „Foreign Law and the *Forum Conveniens*“, J. Nafziger ir S. Symeonides (red.) „Law and Justice in a Multistate World, Essays in Honor of Arthur T. von Mehren“, Transnational Publishers Inc, Ardsley, Niujorkas, 2002, p. 291.

⁶⁴ U. Göranson „Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention“, M. Sumampouw *et al.* (red.) „Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil“, T.M.C Asser Instituut, Haga, 1992, p. 97.